

GERMÁN CISNEROS FARÍAS

Diccionario de frases y aforismos latinos

Una compilación sencilla de términos jurídicos

UNIVERSIDAD NACIONAL AUTÓNOMA DE MÉXICO

DICCIONARIO DE FRASES Y AFORISMOS LATINOS
Una compilación sencilla de términos jurídicos

INSTITUTO DE INVESTIGACIONES JURÍDICAS
Serie E STUDIOS JURÍDICOS, Núm. 51

Coordinador editorial: Raúl Márquez Romero
Cuidado de la edición: Jesús Eduardo García Castillo
Formación en computadora: José Antonio Bautista Sánchez

GERMÁN CISNEROS FARÍAS

**DICCIONARIO DE FRASES
Y AFORISMOS LATINOS**

Una compilación sencilla
de términos jurídicos

UNIVERSIDAD NACIONAL AUTÓNOMA DE MÉXICO
MÉXICO 2003

Primera edición: 2003

DR © 2003. Universidad Nacional Autónoma de México

INSTITUTO DE INVESTIGACIONES JURÍDICAS

Circuito Maestro Mario de la Cueva s/n
Ciudad de la Investigación en Humanidades
Ciudad Universitaria, 04510 México, D. F.

Impreso y hecho en México

ISBN 970-32-0887-8

Con gratitud
al doctor Héctor Fix-Zamudio

*Amicus fidelis
medicamentum vitae*

CONTENIDO

Introducción	XXXVII
------------------------	--------

A

A equabilitate conservatio	1
A fortiori	1
A pari	1
A posteriori	1
A potiori	1
A priori	1
A quo	1
Ab extra	1
Ab initio	1
Ab libitum	2
Aberratio ictus	2
Abrogación	2
Absentia longa et mors a equi parantur	3
Absurdo	3
Accessorium sequitur principali	3
Acción aquiliana	3
Acta publica probantia per ipsas	4

Actio ex chirographo. Chirographum	4
Actio libera in causa	4
Actio liberae in causa	4
Actio metus causa	4
Actio pauliana	5
Actio popularis	5
Actio pro socio	5
Actio redhibitoria	5
Actio vectigalis	6
Actiones bonae fidei	6
Actiones in factum	6
Actionis editio	6
Actionis in ius	7
Actionis in rem	7
Actionis in rem scriptae	8
Actionis liberae incausa	8
Actionis noxalis	8
Actionis praeiudicialis	9
Actionis rei persecutendae causa	9
Actionis stricti iuris	9
Actionis temporales	9
Actore non probate reus absolvitur	10
Actus omissa forma legis corrui	11
Actus simulatus nullius est momenti	11
Ad absurdum	11
Ad cautelam	11
Ad efectum vivendi	11

Ad effectum videndi et probandi	11
Ad hoc	12
Ad huc sub iudice lis est	12
Ad impossibilia nemo tenetur	12
Ad litem	12
Ad perpetuam rei memoriam	12
Ad quem	12
Affectio maritalis	13
Agere	13
Agrarius	13
Album iudicium	13
Anatocismo	13
Animus domini rem sibi habendi	14
Animus donandi	14
Animus furandi	14
Animus ludendi	14
Animus necandi	14
Animus nocendi	14
Animus nullus	14
Animus rem sibi habendi	14
Apud	15
Apud acta	15
Apud iudicem	15
Argumentum a contrario	15
Argumentum a majori ad minus	15
Argumentum a minori ad maius	15
Argumentum a pari	15

Argumentum a simili	15
Argumentum ad absurdum	15
Audi alteram partem	15
Audiatur altera pars	16

B

Bellum iustum	17
Bis	17
Bona fide	17
Bona vacantia	17
Bonorum possessio	17
Bonorum possessio ab intestato	18
Bonorum possessio cum re	18
Bonorum possessionis petitio	18
Bonorum possessio sine re	18
Bonorum possessor	18
Bonorum venditio	19

C

Calumniari est falsa crimina intendere	20
Capitis diminutio	20
Casus fortuitus a mora excusant	20
Casus fortuitus in nullo contracto praestut	20
Causa curiana	20
Cautio damni infecti	20

Cedere actionibus suis	21
Centumviri	21
Cessio bonorum	21
Ceteris paribus	21
Cfr. (confere)	21
Circa	21
Circa personam	21
Circa rem (res)	21
Cognatio civilis	21
Cognitor	22
Communis opinio	22
Conditio causa data causa non secuta	22
Conditio certae rei	23
Conditio per quam	23
Conditio ob rem dati	24
Conditio ob turpem causam	24
Conditio sine causa	24
Conditio sine qua non	24
Conditio tacita	24
Conditio turpe	24
Condominium	25
Conductio	25
Conductor rei	25
Confessio in iudicio	25
Confessio in iure	26
Confessus	26
Confusio bonorum	26

Contenido

Consensus	26
Consensus humani generis	26
Consensus omnium	26
Constitutio republica	26
Consuetudo delinquendi	26
Consuetudo es optima legum interpres	26
Contra legem	27
Contra non valentem agere non currit praescriptio	27
Contradictio in adjecto	27
Contradictio in terminis	27
Contrarius consensus	27
Coram loqui	27
Corpus delicti	27
Corpus habere	27
Crimen expilatae hereditatis	27
Crimen laesae maiestatis	28
Criterio maximin	28
Culpa extracontractual	28
Culpa lata	28
Culpa levis	28
Culpa levissima	28
Cum laude	29

D

Da mihi factum dabo tibi jus	30
Damnum iniurua datum	30

Datio in solutum	30
De facto	30
De lege ferenda	31
De novo	31
Debitur sui ipsius nemo asse potest	31
Denegare actionem	31
Denegatio actiones	31
Denuntiatio litis	31
Desiderata	32
Desideratum	32
Desuetudo	32
Dictamen rectae rationis	32
Dictare iudicium y accipere iudicium	32
Dictum unius dictum nullius	32
Dies a quo non computatur in termino	32
Divisio rerum	32
Dolus	32
Dolus bonus	33
Dolus causa dans	33
Dolus incidens	33
Domina	33
Dominium	33
Dominium ex iure quiritium	34
Donatio	34
Donatio ante nuptias	34
Donatio inter virum et uxorem	34
Donatio sponsaliciae	34

Duo rei promittendi	34
Duo rei stipulandi	35
Dura lex sed lex	35

E

Eadem dispositio	36
Edictum	36
Ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat	36
Emptio rei speratae	36
Emptio spei	36
Emptio venditio	37
Erga omnes	37
Errore juris nocet	37
Et al. (et alii o et alius)	37
Et alii	37
Et sequentia	37
Ethos	38
Ex hipotesi	38
Ex injuria jus non oritur.	38
Ex malis eligere minima oportet	38
Ex malitia nemo comodum habere debet	38
Ex nihilo nihil fit	38
Ex nunc	38
Ex pari	38
Ex post facto	38
Ex tunc	38

Exceptio declarat regulam	38
Exceptio est strictissimae interpretationis	38
Exceptio metus miedo	38
Exceptio non adimpleti contractus	38
Exceptio pacti conventi	39
Exceptio probat regulam	39
Exceptio rei in iudicium deductae	39
Exceptio rei iudicatae	39
Exceptio rei iudicatae vel in iudicium deductae	39

F

Facio ut des	40
Facio ut facias	40
Facta praeterita	40
Factum tutoris, factum pupilli	40
Facultad exigendi	40
Facultad omittendi	40
Facultas agendi	40
Facultas optandi	40
Fait connexe	40
Fiat	40
Ficta confessio	40
Fictio iuris	41
Fideicommissum	41
Fideicommissum eius quod supererit	41
Fides	41

Fiducia	41
Fiduciarius	42
Fiscus non solet satisfacere	42
Formula in ius concepta	42

G - H

Genera non pereunt	43
Generi per speciem derogatur	43
Genus proximum	43
Grassator	43
Habeas corpus	43
Habeas data	43
Hereditas iacens	43
Heres cum re	44
Heres necessarius	44
Heres sine re	44
Hic et nunc	44
Hoc sensu	44
Hypotheca	44

I

Ibidem	45
Idem	45
Ignorantia facti, non iuris excusatur	45
Ignorantia legis non excusat	45

Imperium	45
Imperium summum dividi posse	45
Improbus litigator	46
In abstracto	46
In adiecto	46
In causa caduci	46
In claris cesa interpretatio	46
In claris non fit interpretati	46
In dubiis, abstinence	46
In dubiis melior est conditio possidentis	46
In dubio magis contra fiscum est respondendum	46
In dubio pro operario	46
In dubio pro possessore	47
In dubio pro reo	47
In dubio, reus est absolvendus	48
In fraudem legis	48
In iure	48
In iure cessio	48
In iure cessio hereditatis	49
In iure cessio tutelae	49
In maleficiis voluntas spectatur non exitus	49
In propria	49
In re obscura melius est favere repetitioni, quam adventitio lucro	49
Incorruptus testis	49
Infra petitio	50
Inter alia	50

Intercessio	50
Interdicta, interdictum	50
Interdictum de vi	52
Interrogatio in iure	52
Intestato (ab)	53
Intestatus	53
Intra legem	53
Intra vires	53
Intra vires hereditatis	53
Inveterata consuetudo et opinio juris seu necessitatis	54
Ipsa facto	54
Ipsa iure	54
Item	54
Iudex	54
Iudex appellationis	54
Iudex extra territorium est privatus	54
Iudex secundum allegata et probata a partibus iudicare debet	55
Iura in re aliena	55
Iura novit curia	55
Iure conditio	55
Iuris et de iure	55
Iurisconsultus	55
Iurisdictio	56
Iurisprudentia	56
Iuristantum	56
Ius abutendi	56

Ius ad rem	56
Ius civile	56
Ius dispositivum	57
Ius gentium	57
Ius in omnia	57
Ius in personam	57
Ius in rem	57
Ius noxae dandi	57
Ius privatum	57
Ius proprietatis	57
Ius publicum	57
Ius respondendi	57
Ius sanguinis	57
Ius societatis	58
Ius soli	58
Ius utendi	58
Ius utendi, ius fruendi, ius abutendi	58
Iusiurandum	58
Iusiurandum in litem	58
Iustitia est constans est perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi	58

J

Judex privatus	59
Juris tantum	59
Jus ad bellum	59

Jus in bello	59
Jus moribus constitutum	59
Jus publice	59
Jus respondendi	59
Justitia porro ea virtus est, qua sua cuique distribuit	59

L

La conditio causa data causa non secuta y la condicio finita	60
La exceptio non adimpleti contractus	60
Lato sensu	60
Legatum	60
Legatum annui	61
Legatum generis	61
Legatum liberationis	61
Legatum per praeceptionem	61
Legatum per vindicationem	62
Legatum poenae nomine relictum	62
Legatum rei alienae	62
Lege ferenda	62
Leges imperfectae	62
Leges minus quam perfectae	62
Leges perfectae	62
Leges plus quam perfectae	62
Leges posteriores ad priores pertinent, nisi contrariae sint	62
Leges posteriores priores contraria abrogant	63
Legis actio per conditionem	63

Legis actio per iudicis arbitrive postulationem	63
Legis actio per manus iniunctionem	64
Legis actio sacramento	64
Legis actio sacramento in personam	65
Legis actio sacramento in rem	65
Legis actiones	65
Legis auxilium frustra invocat qui committit in legem	66
Lex aquilia	66
Lex domitia	66
Lex favorabilis	66
Lex imperativa est odiosa	67
Lex injusta non est lex	67
Lex inter partes	67
Lex odiosa	67
Lex permisiva est favorabilis	67
Lex posterior	67
Lex posterior derogat priori	67
Lex posterior generalis non derogat priori speciali	67
Lex rei sitae	67
Lex specialis	67
Lex superior derogat inferiori	67
Libellus ammonitionis	67
Libellus appellatorius	67
Libellus contradictionis	67
Libellus conventionis	68
Libellus dimissorii	68
Libellus famosus	68

Libertas est potestas faciendi id quod iure licet	68
Lis	68
Litem contestari	68
Litem deserere	68
Litem suam facere	69
Litis consortio	69
Litis contestatio	69
Litis crescencia	70
Loc. Cit. (locus citatus)	70
Locatio conductio	70
Locatio conductio operis	70
Locupletari non debet aliquis cum alterius uniria vel iactura	70
Locus regit actum	70
Locus regit forma actus	70
Longa temporis possessio	70

M

Magistratus	71
Magistratus cum potestate	71
Magistratus maiores	71
Magistratus minores	72
Magistratus ordinarii	72
Mala fides	72
Mala fides superveniens non nocet	72
Malae fidei possessio	72
Mancipatio	72

Mandator caedis pro homicida habetur	73
Mandatum	73
Mandatum gratuitum debet esse	73
Mandatum in rem suam	74
Mandatum pecuniae credendae	74
Manus	74
Matrimonium	74
Mens rea	75
Metus causa	75
Metus reverentialis	75
Minores causae	75
Minus petitio	75
Mittere cum	76
Mora creditoris	76
Mora debitoris	76
Mutatis mutandis	76
Mutuae petitiones	76
Mutuum	77

N

Naturam expellas furca, tamen usque recurret	78
Ne at index ultra petita partium	78
Ne bis in idem	78
Ne eat iudex extra petita partium	78
Negantis factum nulla est probatio	78
Negotiorum gestio	78

Nemini licent ignorare ius	78
Nemo alienum factum promittendo obligatur	79
Nemo auditur propriam turpitudinem allegans	79
Nemo censetur ignorare legem	79
Nemo debet bis vexari pro una et eadem causa	79
Nemo inauditus condemnetur	79
Nemo iudex sine actore	79
Nemo iudex sine actore	79
Nemo tenetur edeve contra se	79
Nexum	79
Nexus	80
Noblesse oblige	80
Nomina iuris	81
Non bis in idem	81
Non bis in idem por litis pendentia	81
Non concedit venire contra factum proprium	81
Non est tolerabilis ignorantia in facto proprio	82
Non nullus	82
Non omnis.	82
Non reformatio in peius	82
Non solent quae abundant vitiare scripturas	82
Non videntur qui errare consentire	82
Notoria non egent probatione	82
Notoria probatione non indigent	82
Noxa caput sequitur	82
Noxae deditio	83
Noxia	83

Nulla ab initio	83
Nulla poena sine lege	83
Nulla poena sine praevia lege poenali	83
Nulla regula sine exceptione	83
Nulla traditio sine lege	83
Nullu actore nullus iudex	83
Nullum crimen sine lege	83
Nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege	83
Nullum crimen sine previa lege poenali	83
Nullus	83
Nullus videtur dolo facere, qui suo iure utitur	83
Nuptiae	84
Nuptias non concubitus, sed consensus facit	84

O

Obligatio naturalis	85
Obligationibus in solidum, electo unum, alterum exclusisse videtu	85
Omne ius, aut consensus fecit aut necessitas constituit aut firmavot consuetudo	85
Omnis	85
Onus probandi incumbi actori	85
Op. Cit. (opus citatum)	85
Opinio iuris	86
Opinio iuris ac necessitatis	86
Opinio necessitatis	86

P

Pacta sunt servanda	87
Pactum	87
Pactum commissorium	87
Pactum de retrovendendo	87
Pactum displicentiae	88
Pactum reservati domini	88
Passim	88
Pater familias	88
Patria potestas	88
Pax est qua (erenda) (quarenda)	88
Per analogiam	88
Per capita	88
Per genus et differentiam	89
Periculum emptoris	89
Periculum est emptoris	89
Periculum in mora	89
Periculum rei debita	89
Permutatio	89
Perseverare in esse suo	89
Personae vice fungitor	90
Petitio	90
Pignoris capio	90
Pignus	90
Pignus pignoris	91
Plures rei stipulandi	91

Plus petitio	91
Poena major absorvet minorem	92
Pontifex	92
Pontifex maximus	92
Populi vectigales	93
Posesor iuris	93
Possessio ad interdicta	93
Possessio naturalis	93
Possessor fictus	93
Possessor pro alio	94
Possident non competit actio, sed exceptio	94
Postulare pro alio	94
Postulare pro se	94
Postulatio	94
Postulatio actionis	94
Potestas spiritualis	94
Potestas temporalis	94
Praeiudicia	95
Praescriptio	95
Praescriptio longi temporis	95
Praescriptio rei iudicata	96
Praeter legem	96
Precario	96
Precarium	96
Prima causa	97
Prima facie	97
Primus inter pares	97

Prior in tempore, potior in iure	97
Prior in tempore, potior in jure	97
Prior tempore, potior iure	98
Prius	98
Privatis pactionis non dubium est non laedi ius ceterorum	
Pro reo	98
Probatio vincit praesumptionem	98
Probatiorum facultas coangustari non debet	98
Procedimiento de las legis acciones	98
Procedimiento per formulam	100
Procedimiento per rescriptum	100
Procedimiento per sponsionem	101
Procedimiento per sponsionem et restipulationem	101
Procurator ad litem	101
Procurator in rem suam	101
Proprium	102
Proprium factum nemo impugnare polest	102
Prorata	102
Publicum jus est quod ad statum rei Romanae spectat; privatum quod ad singularum utilitalem	102

Q

Quaestio	103
Quaestio facti	103
Quaestio juris	103
Quaestores	103

Quar rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt	103
Qui contra jura mercatur, bonam fidem praesumitur non habere	103
Qui de uno dicit altero negat: qui de uno negat, de altero dicit	103
Qui dolo desiit possidere	104
Qui excipit, probare debet quod excipitur	104
Qui liti se obtulit	104
Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur	104
Qui prior est tempore, potior es jure	104
Qui versatur in re illicita respondit etiam pro casu	104
Quid custodens	104
Quid jus	104
Quo no est in actis, non est in hoc mundo	104
Quod autor canonis non reservavit, hoc concessisse videtur	105
Quod tibi no vis fieri, alleri ne feceris.	105
Quod vis ut alii tibi faciant tu ipsis facies	105
Quot delicta, tot poenae	105

R

Ratio decidendi	106
Ratio iuris	106
Ratio legis	106
Rationis loci	106
Rebus sic stantibus	106
Reductio ad absurdum	107
Regiminis mutata non mutatur ipsa civitas	107

Reivindicatio	107
Res in iudicium deducta	107
Res inter alios acta	107
Res inter. Alios acta aliis neque prodesse neque nocere potest	107
Res inter alios iudicata, aliis nec nocere nec prodesse potest	107
Res iudicata	108
Res nullius	108
Res transir cu monere suo	108
Responsa prudentium	108
Responsum	108
Restitutio in integrum	108
Reus in exceptione actor est	108
Rogatio	108

S

Sacramentum	110
Sacramentum in personam	110
Salus populi, suprema lex est	110
Secundum et praeter legem, sed non versus legem	110
Secundum probata decidere debet	110
Semper specialia generalibus insunt	111
Senatus	111
Servitus altius non tollendi	112
Servitus altius tollendi	112
Servitus aquae ductus	112

Sic	112
Silentium legis	112
Sinalagmáticos	112
Sine actione agis	113
Sine causa, nulla obligatio	113
Sine qua non	113
Solutio per aes et libram	113
Solutionem adseveranti probationis onus incumbit	113
Specificatio	113
Sponsio y nexum	114
Stare decisis	118
Stat pro ratione voluntas	118
Statu quo	118
Status	118
Stipulatio	118
Stipulatio amplius non agi	119
Stipulatio rem habere licere.	119
Stricto sensu	119
Substratum	119
Successio ab intestato	119
Successio in rem	120
Successio in stirpe	120
Successio in universum ius	120
Sui generis	120
Summa potestas superiorem non recognos cens	120
Suum cuique tribuere	120

T

Tabula rasa	121
Tanquam est in actis	121
Tantum devolutum quantum appellatum	121
Temperationem rei publicae	121
Tempus lugendi	121
Tempus regit factum	121
Tertium non datur	121
Testamentum	121
Testamentum destitutum	122
Testamentum holographum	122
Testamentum privatum	122
Testamentum tripartitum	122
Testium non tam multitudo quam qualitas consideranda est.	123
Traditio	123
Traditio ad incertam personam	123
Traditio brevi manu	123
Transactio	124

U

Ubi eadem est ratio eadem juris dispositio debet	125
Ubi eadem ratio, eadem dispositio	125
Ubi eadem ratio, idem jus	125
Ubi ius ibi societas.	125

Ubi lex no distinguet debetur	125
Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.	125
Ubi lex voluit dixit, ubi voluit tacuit	125
Ubi rem meam inuenio ibi vindico	125
Ubi societas ibi jus.	125
Ultra vires	125
Unde vir et uxor	125
Uno contextus actus	126
Urbi et orbi	126
Usucapio pro herede	126
Ut infra	126
Ut supra	126
Ut supra dictum est	126
Uti lingua nuncupassitita ius esto	126

V

V. gr. (verbi gratia)	127
Vacatio legis	127
Vades	127
Vere atque ficte	127
Versus	127
Vice unius	127
Vid. (videtur)	127
Vim vi repellere licet	127
Vindex	127
Vindicatio ususfructus	128

Contenido

Vis maior	128
Vis mayor	128
Vitium possessionis	128

Diccionario de frases y aforismos latinos. Una compilación sencilla de términos jurídicos, editado por el Instituto de Investigaciones Jurídicas de la UNAM, se terminó de imprimir el 22 de septiembre de 2003 en los talleres de Fuentes Impresores, S. A. En esta edición se empleó papel cultural 57 x 87 de 37 kg. para los interiores y cartulina couché de 162 kg. para los forros; consta de 500 ejemplares.